

Odzivi

Dediščina socializma v turizmu – strokovni posvet, 27. 11. – 28. 11. 2009. Univerza na Primorskem: Turistica – fakulteta za turistične študije Portorož, 2009.

Ko govorimo o kulturnem turizmu, enem izmed najperspektivnejših segmentov globalnega turizma, večina ljudi pomisli na obisk kulturnih prireditev t. i. visoke kulture in ogledovanje svetovno znanih kulturnih znamenitosti. Bi kdo ob tem pomislil tudi na socialistično dediščino? In zakaj pravzaprav ne? Mar socializem ni prinesel marsikaj novega v slovenski prostor? In predvsem – smo se ob poročanju množičnih medijev o Golem otoku in taboriščih, grobiščih in povojnih pobojih sploh pripravljene soočiti s tem delom naše zgodovine? Smo sposobni obdobje socializma obravnavati kot del naše zgodovine in njegovo dediščino vpeti v turistični razvoj?

Na ta in mnoga druga vprašanja smo referenti poskušali odgovoriti na strokovnem posvetu *Dediščina socializma v turizmu*, ki je potekal 27. in 28. novembra 2009 na Turistici – fakulteti za turistične študije Portorož. Na posvetu so s prispevki sodelovali strokovnjaki z raznolikih področij: antropologije, arhitekture, etnologije, geografije, krajinske arhitekture, muzeologije, turizma, zgodovine in drugih.

Po uvodnih pozdravih dekanje Aleksandre Brezovec, organizatorke Marijane Sikošek in nosilke posveta Mateje Habinc, se je posvet pričel s sekcijo *Dediščina v socializmu in dediščine socializmov*.¹ Ob vključevanju dediščine socializma v turistične namene se nam najprej porodi vprašanje, do katere mere vključevati socialistično dediščino v turizem, kje je meja med disneylandom in kulturnim dogodkom ter kako tržiti nekatere ikone časa socializma. Vedno se nam zastavi tudi vprašanje, katere objekte dediščine iz časa socializma sploh vključevati v turistično ponudbo – in kdo bo poskrbel za pravilno vključevanje in promocijo dediščine socializma v turizem. Ugotovljeno je bilo, da v Sloveniji primanjkuje sodelovanja med muzealci in turističnim gospodarstvom, za kar sta krivi obe strani, saj lahko kulturno-turistična ponudba uspešno zaživi le v primeru sodelovanja obeh akterjev.

Sekcija *Dediščina socializma in oblikovanje sodobnih turističnih identitet*² je bila razdeljena v tri dele in je osvetlila številne primere tako na lokalni kot občinski in regionalni ravni. Muzeji igrajo pomembno vlogo pri predstavljanju socialistične dediščine turistom, pomembno je povezovanje muzejev in muzejskih zbirk med seboj, ki tvorijo kvalitetne produkte, ki privabijo večje število obiskovalcev, kot če vsak deluje sam zase. Si je v muzejih potrebno vzeti čas za razmislek, kaj v muzej sploh sodi? Seveda, vendar se moramo na drugi strani zavedati, da pretirano selekcioniranje t. i. "negativne dediščine" vodi v izgubo lokalne, regionalne in nacionalne identitete, s čimer turistična ponudba izgubi svojo vrednost in pomen. Ne gre pozabiti naravnih parkov in zaščitenih območij, kjer igra ta kulturni turizem in z njim povezana dediščina socializma veliko vlogo. Tudi podeželska območja so prepletena z dediščino, ki je pri snovanju turistične ponudbe in novih produktov nikakor ne gre zemariti. In na drugi strani – je v kulturni ponudbi mestnega turizma pomembna dediščina socializma? Vsekakor, vendar je dediščino nujno potrebno predstaviti na zanimiv in atraktiven način, saj obiskovalca veliko število zgodovinskih dejstev ne zanima. In ko snujemo turistično ponudbo na nerazvitih območjih, ima veliko vlogo izbor ciljnih skupin in segmentov turizma, kamor potem vključujemo dediščino iz časa socializma – turizma na splošno ni, kar se vse bolj zavedamo tudi v Sloveniji. Danes je internet glavno orodje promocije turizma in kulturni turizem pri tem ni nikakršna izjema – predstavitev socialistične dediščine na svetovnem spletu je zato izjemno pomemben faktor pri privabljanju obiskovalcev na turistično destinacijo.

Posvet je postregel tudi s številnimi primeri iz zgodovine turizma iz časa socializma. Spoznali smo se z razvojem turizma od leta 1945 do 1990 v Sloveniji, ki se je pričel v 50. in 60. letih, nato pa so se investicije v turizem zmanjšale, v srednjeročnem načrtu razvoja gospodarstva slovenska oblast ni upoštevala turizma do leta 1985. Prav tako smo lahko slišali primere iz "Titovega" Kumrovca, ki skriva še mnoge potencialne razvoja turizma prav s "pomočjo" dediščine iz časa socializma, in Črne gore (Boka

¹ Svoje referate na sekciji so predstavili: Aleš Gačnik, Anton Jurinčič, Jože Dežman in Andreja Rihter.

² Na sekciji so v treh delih svoje referate predstavili: Andrej Malnič, Stanka Dešnik, Darja Kerec, Jože Saje, Branko Šuštar, Andrej Šumer, Božo Repe, Mateja Nosan, Petra Kelemen, Irena Weber in Sergeja Brglez.

Dva utrinka s posveta. Foto: Saša Planinc.

Kotorska in Cetinje), kjer se procesi reintegracije in konstrukcije identitete po ponovno pridobljeni črnogorski državnosti leta 2006 izražajo tudi v turističnih prezentacijah in rabah dediščine. Slišali pa smo tudi zanimivo primerjavo med slovenskim in vzhodnonemškim socialističnim turizmom – medtem ko so se Nemci že soočili s svojo zgodovino, nas v Sloveniji ta pomemben korak še čaka, zato je

zelo pomembno, da poznamo podobne primere iz tujine.

Naslednja sekcija z naslovom *Turizem v obdobju socializma – regionalni primeri*³ je postregla z neka-

³ Na zadnji sekciji prvega dne so svoje referate predstavili: Deborah Rogoznica, Jasna Fakin Bajec, Milojka Magajne in Alja Kotar.

terimi primeri iz zgodovine turizma iz časa socializma. Primeri so nas popeljali od slovenske obale in Krasa do Idrijsko-Cerkljanskega. Obala je bila že v 50. letih usmerjena k donosnejšemu inozemskemu turizmu, čeprav je bil turizem v tistem času še vedno bolj usmerjen k t. i. sindikalnemu turizmu. Kras je v času turizma pridobil novo turistično infrastrukturo, vendar je nazadovala turistična ponudba podeželja. Vendar je pomemben podatek, da brez večjih turističnih centrov, nastalih v času socializma, tudi podeželje Krasa ne bi bilo razvojno uspešno. V času socializma je pomemben razcvet doživela tudi bolnica Franja, ki je največje število obiskovalcev zabeležila v letu 1977. Zadnji referat prvega dne je obravnaval potni list v obdobju socializma na podlagi pričevanj informatorjev, ki so vsak s svojega stališča predstavili svoje pripetljaje s potnim listom v času socializma.

Drugi dan se je pričel s sekcijo *Prostor – arhitektura – urbanizem*.⁴ Dodobra smo spoznali slovensko Obalo in njen razvoj v času socializma, od arhitekturnih mojstrov in Eda Mihevcu, urbanizma in prostorskega planiranja do razvoja turizma v občini Piran v času socializma. Čas socializma je prinesel moderni razvoj Portoroža s hotelskimi nastanitvami visoke kategorije, žal pa se je pozabljalo na ureditev prometnega režima, s težavami katerega se Portorož še danes srečuje. Tudi zaledje občine Piran ni v času socializma doživljalo turističnega razvoja, saj takrat niti lokalno prebivalstvo niti turistični organizatorji niso razmišljali o razvoju tega dela Slovenske Istre – problem je viden še danes. Tudi prostorsko planiranje v socializmu je doživelo nekatere spremembe, predvsem je sistem prostorskega planiranja omogočil zavarovanje nekaterih naravno najbolj ohranjenih in pomembnih priobalnih in drugih predelov pred intenzivno pozidavo ali neustrezno rabo. Zanimiv je bil tudi podatek, da arhitektura iz časa socializma ni vsa takšna, kot jo predstavljajo v medijih – siva in dolgočasna, kar je sicer v širši javnosti zelo nepoznano.

Zadnja sekcija je nosila naslov *Promocija turizma v socializmu*.⁵ Že v letu 1944 je bil turizem prepoznani kot pomembna gospodarska panoga v Sloveniji, po drugi svetovni vojni je bil opazen porast kupovanja kulturne dediščine s strani tujcev, iz sindikalnega turizma pa se je razvil sodobni kongresni turizem. V letu 1968 se je pričelo intenzivnejše razmišljanje o turizmu na kmetiji, v šolah pa je bil turizem v času socializma bolj prisoten kot je danes. V času socializma so bili prisotni tudi folklorni festivali, ki so v času socializma bolj služili ideologiji kot danes, ko so bolj podrejeni potrošništvu in s tem tudi turizmu. Velik vpliv na dogodke v Ljubljani je imela kmečka ohcet, ki predstavlja zametek kasnejših kulturnih dogodkov v slovenski prestolnici, bila je tudi povod, da so ljudje začeli bolj spoštovati in se zavedati vrednosti dediščine. Zanimiv je podatek, da se je tudi v času socializma na slovenski obali pričelo večati število tujih gostov, ki niso prihajali iz držav bivše Jugoslavije. V zadnjem referatu pa smo se seznanili tudi s turističnimi podobami Jugoslavije v turističnih brošurah od leta 1953 do 1965. Skozi leta je bil že opazen premik od "ponujanja lepe narave" do ponujanja produktov, s katerimi privabljamo goste in naredimo destinacijo privlačnejšo.

Posvet Dediščina socializma v turizmu je postregel z mnogimi novimi spoznanji in podatki, ki bodo koristili tako pri razvoju turizma kot tudi razumevanju socializma v širši javnosti. Socializem je del naše identitete in v času razcveta kulturnega turizma moramo dediščino socializma intenzivno vključiti in izkoristiti v bodoči turistični ponudbi. Vsekakor pa se je potrebno s svojo zgodovino soočiti – tovrstni posveti so dober korak k uresničitvi tega cilja.

Andrej Šumer

⁴ Na sekciji so z referati sodelovali: Daniela Tomšič, Živa Deu, Gregor Balazič in Igor Jurinčič.

⁵ Na zadnji sekciji posveta so referate predstavili: Janez Bogataj, Mateja Habinc, Saša Poljak Istenič in Tomi Brezovec.